

התמרון היבשתי הרב־זרועי

**בגיליון הזה של "מערכות"
ייפרשו בפני הקוראים תוצרי
המחקר המקדים שהובילה
המעבדה התפיסתית, בנוגע
לתמרון היבשתי הרב־זרועי**

"הצורך בתמרון יבשתי במזרח התיכון על־מנת להכריע מלחמה אינו צורך טקטי, ואף לא אופרטיבי. זהו צורך תרבותי המשפיע ברמה האסטרטגית וברמה האסטרטגית־רבתי על השגתו או אי השגתו של ניצחון"

דברים אלו, שנכתבו על ידי תא"ל גיורא סגל ב־2007, מדגישים את חיוניותו של התמרון היבשתי בעימותים במזרח־התיכון. סגל, מפקד יבשה ואינטלקטואל צבאי, חקר את סוגיית התמרון בשדות הקרב החדשים לעומקה – סוגיה שהעסיקה אותו רבות, בעיקר לאור ביצועי היבשה במלחמת לבנון השנייה. במאמרו, המובא בגיליון זה, טען סגל כי התמרון לא איבד מחשיבותו לנוכח המגמות המאפיינות את העימותים המתפתחים במזרח התיכון, אלא אף הופך למשמעותי יותר בלחימה מול כוחות הפועלים לקדם אידיאולוגיה דתית קיצונית, באמצעות הפעלת כוח צבאי. מסקנתו כי לא ניתן להביס כוחות כאלה באמצעות גישות של לחימה מנגד, אלא אך ורק באמצעות תמרון שיעביר את המלחמה לאדמתם, מבוססת על ניתוח של כמה מקרי בוחן – מהלחימה באזור יהודה ושומרון ועד לאפגניסטאן.

הממד התרבותי־אידיאולוגי בעימותים, שאותו זיהה סגל כקריטי, מרחיב את יריעת הדיון בתמרון מעבר לגבולות הטקטיים ואף האופרטיביים, וממקם אותו בלב הדיון על מהות הסכסוך, כמו גם על רעיונות היסוד של תפיסת הביטחון הישראלית. במאמרו של זאב ז'בוטינסקי "קיר הברזל", שבו הציג את עיקרי תפיסת הביטחון שלו, הוא כתב: "כל עוד יש לערבים אפילו זיק של תקווה להיפטר מאיתנו, הם לא ימכרו את תקוותם זו לא בעד אי־אלו מילים מתקוות ולא בעד שום פרוסה מזינה של לחם בחמאה. עם חי מסכים לווייתורים בשאלות עצומות וגורליות כאלו רק כאשר לא נשארת לו כל תקווה, כאשר בקיר הברזל לא נראה עוד אף לא סדק אחד. רק אז מאבדות קבוצות קיצוניות שסימתן היא 'בשום אופן לא' את קסמן, וההשפעה עוברת לידי הקבוצות המתונות".

המשמעות העמוקה של הרעיון הזה מציבה דרישה להביס את האויב הערבי, בגלגוליו השונים, פעם אחר פעם, עד שיחדל מתקוותיו להבסת הרעיון הציוני, והוא ישתכנע לבוא לדרך הפשרה. כל עוד יהיה לו זיק של תקווה, כל עוד יזוהה סדקים בקיר הברזל – תרחק דרך הפשרה וירחק הפתרון.

על רקע זה מתחדדת משמעותה של דילמת הביטחון הלאומי של ישראל בעשורים האחרונים, דילמה המצויה במרחב שבין קיר הברזל

ביססו על סקרים ומחקרים שערכה ממד"ה (מחלקת מדעי ההתנהגות) בשנים האחרונות.

בהמשך עולה השאלה מהו מקומו של התמרון כאמצעי לטיפול בסכסוכים שבהם מעורבת ישראל? תפיסת הביטחון שדגלה בהעברת המלחמה לשטח האויב, ראתה בכוח המתמרון כלי מרכזי מול כל אתגר ביטחוני משמעותי – הן כדי ליצור עומק בהיבט ההגנתי והן כדי ליטול את היוזמה ולהשיג את הכרעת האויב שתתרום להרתעה. מאמרו של סא"ל (מיל') ד"ר עדו הכט התמודד עם סוגיית תרומתו של התמרון ומקומו במסגרת העוצמה הצבאית שישראל בונה ומפעילה, כדי להתמודד עם האיומים הקיימים, המתהווים והעתידיים. ולבסוף, מה קרה לתמרון היבשתי בשלושת העשורים האחרונים? כיצד הפך מהגורם שבאמצעותו הכריעה ישראל צבאות והרתיעה מדינות בתנאים אי-סימטריים קיצוניים לרעתה, לכוה שנמנעים ככל הניתן מלהפעילו? אל"ם (מיל') ד"ר גבי סיבוני וכותב שורות אלה ניתחו את הסיבות שעומדות מאחורי היחלשותה של היבשה בשלושת העשורים האחרונים, ולדחיקתה מלב העשייה המבצעית. אנו מעלים את השאלה: האם אנחנו אכן רואים יבשה באופק? המאמר מתווה בהמשך את כיווני הפעולה שיש ליישם על-מנת להחזיר את כושר התמרון היבשתי הרביזורועי למרכז הבמה, כדי לבנות מענה אפקטיבי לאתגרים הצבאיים והביטחוניים שעמם תתמודד ישראל בשנים הקרובות.

קריאה מהנה ומועילה,
יובל בזק

ובין כిפת ברזל; בין גישת תמרון התקפית השואפת לקצר טווחים וליצור מגע עם האויב בתוך שטחו כדי להביסו, ובין גישה מגננתית הנמנעת ממגע ופועלת להתשת האויב בעיקר בלחימה מנגד. השאלה כאמור אינה רק שאלה בנוגע לכלים ודרכי פעולה צבאיות, אלא מהווה חלק מהותי במאבק איריאולוגי, שאותו אנו מנהלים עם אויבינו במאה השנים האחרונות.

הבחירה בגישת ההכרעה בעימות זה איננה נעוצה לפיכך רק ביחסי העוצמה הפיזית ובהיבטים של אופן הפעלתה, אלא שרכיביה הדומיננטיים הם בעיקר הנחישות וכוח הרצון. במאבקים שזהו טבעם, יש מן הסתם משקל רב לנכונות להסתכן ואף לשלם מחירים כדי להביס את האויב ולהשיג ניצחון. כאן ראוי להעלות את השאלה שמלווה את דילמת התמרון בשנים האחרונות: האם החברה הישראלית אכן מוכנה לשלם את המחירים הכרוכים בכך?

הטענה לרגישותה העולה של החברה הישראלית לנפגעים הופיעה פעמים רבות בבסיס ההנחה כי חלף זמנו של התמרון – גם אם הוא יעיל, החברה הישראלית איננה מסוגלת עוד לשלם את המחיר הכרוך בו, טענו המצדדים בגישה זו. להנחת יסוד זו השפעה על הנכונות של מצביאים ומדינאים להשתמש בתמרון באופן נרחב בעימותים, וכן על סדר העדיפויות והקצאת המשאבים בתהליכי בניין הכוח, ומכאן עלתה חשיבות בחינתה במסגרת המחקר המקרים שביצענו לתפיסת התמרון.

במאמר של רוני טיארג'אן אור ורס"ן איה דולב, בחנו השניים את המגמות וההשפעות ביחסי הצבא והחברה הישראלית, את מאמרם

